

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr. lic. Andrzeja Sękiewicza pt. „Świętość chrześcijanina w nauczaniu Księdza Biskupa Stefana Bareły”, napisanej na Wydziale Teologicznym Sekcja w Tarnowie Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie pod kierunkiem ks. dra hab. Marka Kluza, prof. UPJPII. Kraków 2022 ss. 283.

W tradycji chrześcijańskiej szczególną rolę przywiązywano do zagadnienia świętości. Zgodnie z aktualną nauką Kościoła praktykowanie świętości jest nie tylko dozwolone i pożyteczne, lecz życie święte powinno stać się zwyczajnym stylem postępowania każdego chrześcijanina. Wynika to z faktu, że świętość członków należących do świętego Kościoła nie jest tylko wymogiem moralnym, lecz także historycznie daną oraz eschatologicznie pewną zwycięstwa łaską (por. Ef 1, 6; 12, 14). Chociaż tylko Bóg jest święty oraz „całkowicie inny” niż człowiek i święty w sposób niemożliwy do opisanie (zob. Iz 6, 3; 5), to jednak jest On niezmiennie źródłem ludzkiej doskonałości moralnej. W Starym Testamencie kodeks świętości (Kpł 17-26) zachęca Izraelitów, by byli świętymi, ponieważ ich Bóg jest święty (Kpł 19, 2; 20, 26). Natomiast św. Paweł nauczał, że zarówno cały Kościół, jak indywidualni chrześcijanie są świątyniami Ducha Świętego (1 Kor 3, 16-17). W chrześcijaństwie można także mówić o świętości miejsc, obrzędów, pism, prawa i przymierza, ponieważ są one pobłogosławione przez Boga i Jemu poświęcone. Interesujące jest także nauczanie wybitnych teologów i duszpasterzy na temat świętości, szczególnie jeśli jest adresowane do konkretnej społeczności w ściśle określonym okresie historycznym. Wtedy bowiem pojawiają się fascynujące próby adaptowania świętości do zaistniałych okoliczności i możliwości poszczególnych osób. Dlatego *ex post* można rozpoznać, jak wybitni ludzie ukazywali innym drogę do twórczego i głęboko przeżywanego chrześcijaństwa.

Dzięki takim ustaleniom mogła powstać również praca doktorska, którą przygotował mgr lic. Andrzej Sękiewicz pt. „Świętość chrześcijanina w nauczaniu Księdza Biskupa Stefana Bareły”. Doceniam podjęcie tego ważnego tematu oraz przyjęcie nowej naukowej platformy rozważań na temat świętości, odbiegającej od ilustratorskiej koncepcji jej rozumienia, na rzecz jej autentycznej promulgacji w przepowiadaniu wybranego i cenionego kościelnego hierarchy. W kontekście współczesnych wyzwań medialnych i pastoralnych oraz licznych wypowiedzi Magisterium Kościoła, podejmowanie badań nad walorami świętości zasługuje na szczególne uznanie.

1. Problematyka i struktura pracy

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr. lic. Andrzeja Sękiewicza pod wymienionym wyżej tytułem, zawiera w sobie trzy ważne eklezjalne rzeczywistości. Po pierwsze jest w niej analiza podstawowych prawd o fenomenie świętości, jakie nieustannie prezentuje w swoim nauczaniu Kościół katolicki. Po wtóre Doktorant prezentuje w niej umiejętnie trynitarne oraz antropologiczne podstawy świętości chrześcijan oraz komponenty certyfikujące prawdziwość takiej postawy. Po trzecie praca zawiera rodzimą rzeczywistość, coraz częściej traktowaną jako *tempi passati* (nostalgiczne przywołanie przeszłości), która dotyczy znaczących wystąpień kaznodziejskich, odnoszących się do inicjowania i podtrzymywania prawdziwej świętości, prowadzącej do pogłębienia wspólnoty osób wierzących, szczególnie w ramach Eucharystii. Stąd na samym początku należy podkreślić, iż sformułowanie tematu pracy z jednej strony doskonale wyodrębnia obszar penetracji, a z drugiej wyraźnie go precyzuje.

U podłoża badań przeprowadzonych przez mgr. lic. Andrzeja Sękiewicza, a zamkniętych w zwartym dziele pt. „Świętość chrześcijanina w nauczaniu Księdza Biskupa Stefana Bareły”, leży nauczanie o autentycznej świętości i działania związane z aktywnością kaznodziejską, która miała na celu budowanie takiej postawy życiowej wśród osób ochrzczonych. Materiał źródłowy do pracy powstał z nawarstwiania się przekazów o świętości, zaprezentowanych w długim czasie, poczynając od momentu, kiedy zostały opublikowane dokumenty Soboru Watykańskiego II, aż do czasów współczesnych.

Recenzowana rozprawa doktorska składa się z tekstu liczącego 283 strony. Po spisie treści (ss. 3-6), wykazie skrótów (ss. 7-8), Autor zamieścił obszerną bibliografię (ss. 9-36), liczącą 27 stron. Została ona podzielona logicznie na „Źródła” (ss. 9-28), „Dokumenty Kościoła” (ss. 28-30), „Literaturę przedmiotu” (ss. 30-31), i „Literaturę pomocniczą” (ss. 32-36). Doktorant wprawdzie opracował poprawnie bibliografię, ale wątpliwość rodzi się w związku z zastosowaniem podwójnej interlinii w jej sporządzeniu, co sztucznie powiększyło jej rozmiar. Taki zabieg jest nieuprawniony. Wydaje się również, że powinno być włączone numerowanie pozycji „Literatura przedmiotu”, i „Literatura pomocnicza”, a Doktorant tego nie uczynił.

Autor we wstępie (ss. 37-49), analizuje pojęcie świętości, posiłkując się nauczaniem Magisterium Kościoła oraz wytycznymi wskazanymi przez wybranych teologów. Płynnie przechodzi do prezentacji sylwetki bpa Stefana Bareły oraz jego aktywności pasterskiej. Jego nauczanie na temat świętości uczynił głównym źródłem swojej dysertacji, wskazując na

dziewięć grup źródeł pasterskiej działalności. Po wyczerpującym nakreśleniu dorobku bpa Bareły, Autor informuje o metodologii badań i strukturze swojej pracy.

Po koniecznych procedurach wstępu Doktorant przystąpił do rozwiązywania problemu pracy. Struktura pracy została uwarunkowana zasadami wynikającymi ze sposobu certyfikowania komponentów świętości, a Doktorant zrealizował swój projekt badawczy w trzech rozdziałach. W rozdziale pierwszym (ss. 50-100), zostały przedstawione teologiczne oraz antropologiczne podstawy świętości. W sposób zgodny z nauczaniem Magisterium Kościoła Doktorant zaprezentował zagadnienie świętości Boga Stworzyciela świata i człowieka. Interesująco zasugerował, jak wraz z aktem stwórczym osoby ludzkiej jest wpisane w jej naturę podobieństwo do Stwórcy oraz możliwość dążenia do świętości. Ten proces identyfikacji może dokonać się dzięki tajemnicy Wcielenia, śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa, który osobiście jako Dobry Pasterz prowadzi człowieka do świętości. Interesująco ukazuje Trójcę Świętą oraz możliwe powiązania duchowe człowieka zafascynowanego świętością z twórcą takiego stylu życia, czyli z Trójjedynym Bogiem. Dobrze jest wyjaśniona zasada, że ewentualna świętość człowieka jest ostatecznie dziełem Trójcy Świętej. Autor omówił także antropologiczny wymiar świętości oraz potwierdził, że pomimo swojej grzeszności, człowiek może stać się podmiotem procesu uświęcenia dzięki Bożej łasce. W końcowej części rozdziału Autor wskazuje na zbawcze działanie Boga, który nieustannie podejmuje działania zmierzające do tego, aby sprowadzić grzesznych ludzi z powrotem na drogę świętości.

W rozdziale drugim (ss. 101-215), uwaga piszącego została skupiona na istocie świętości. Na wstępie została wyeksponowana wybrana definicja świętości oraz ukazana droga jej realizacji w życiu kapłańskim, konsekrowanym, małżeńskim i rodzinnym. Analizie zostały także poddane cnoty nadprzyrodzone, które decydują o poziomie świętości. Następnie rozważania naukowe zostały przekierowane na osobą Jezusa Chrystusa jako najwspanialszego wzoru świętości. Wnikliwie został również ukazany wzór osobowy Maryi w osiągnięciu osobistej świętości przez chrześcijanina. Doktorant wyczerpująco zrelacjonował także różnorodne przeszkody w osiągnięciu świętości oraz szeroko nakreślił zagadnienie świętości Kościoła katolickiego oraz Jego rolę w życiu chrześcijanina. Obszerny rozdział dopełnia poprawne omówienie eschatologicznego wymiaru świętości.

W trzecim rozdziale (ss. 216-273), zostały najpierw omówione fundamentalne źródła oraz najważniejsze środki niezbędne do rozwoju świętości. Wśród prymarnych zostały umieszczone sakramenty, ze szczególnym zaznaczeniem Eucharystii i sakramentu pokuty oraz praktyki związane z kultem Najświętszego Sakramentu. Autor precyzyjnie ukazał także rolę modlitwy, pełniącej niezastępowalną rolę w kontakcie grzesznego człowieka ze świętym

Bogiem. Następnie Doktorant powraca do zagadnienia wzorów osobowych oraz docenia znaczenie technik zdobywania osobistej świętości poprzez naśladowanie wybranych świętych osób, które już świętość osiągnęły lub - zdaniem bpa Bareły - na nią zasługują. Na końcu rozważań pojawia się apel Doktoranta, aby w działalności pastoralnej zwrócić uwagę na zagadnienie apostołstwa wraz ze wskazaniem jego miejsca we współczesnym świecie.

W obszernym zakończeniu rozprawy (ss. 274-283), Doktorant dokonał podsumowania i oceny wyników pracy. Wyeksponował podstawowe ustalenia badawcze, przedstawił szerokie spektrum piśmiennictwa bpa Stefana Bareły, który nawiązywał do Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu, nauczania Soboru Watykańskiego II, dokumentów wybitnych papieży oraz wielkich świętych Kościoła katolickiego. Przypomniął o głosie polemicznym z autorami, którzy obrażali „Boży Majestat” i wskazał sposoby postępowania z wrogami zbawienia. Ponownie docenił uświęcającą rolę uroczystości w roku liturgicznym, dla których ideą organizującą dążenie do świętości był chrystocentryzm, umiłowanie Eucharystii, szacunek dla obszarów świętości, wynikających z kultu Matki Bożej Częstochowskiej. Sprawnie także dokonał autoewaluacji wykonanej pracy, wskazując na największe jej walory naukowe. Dowiódł także pośrednio, jakie są najważniejsze osiągnięcia w nauczaniu o świętości bpa Stefana Bareły.

Wiadomo jednak, że o naukowej wartości pracy doktorskiej decyduje jej aspekt merytoryczny i formalny. Dlatego w tych dwóch płaszczyznach zostanie dokonana ocena niniejszej rozprawy.

2. Ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej

Powstanie rozprawy doktorskiej mgr. lic. Andrzeja Sękiewicza wymagało wielkiej pracowitości. W efekcie widać dzieło dojrzałe, powstałe ze znacznego wysiłku naukowego i organizacyjnego. Akceptacja omawianego tematu świętości chrześcijanina w nauczaniu trzeciego ordynariusza częstochowskiego ks. biskupa Stefana Bareły, była równoznaczna z podjęciem szerokiej kwerendy w zbiorach archiwalnych, w czym Doktorant wykazał się zaradnością i znaczną skutecznością. Imponująco prezentuje się zebrany i wykorzystany w dysertacji dorobek bpa Stefana Bareły: „Listy pasterskie” (109) „Orędzia” (23), „Homilie, kazania i przemówienia” (123), „Inne pisma” (23). Taka kwerenda to mocna strona pracy.

Zestaw literatury źródłowej oraz literatury przedmiotu i literatury pomocniczej jest sporządzony poprawnie. Baza źródłowa została przez Doktoranta umiejętnie wyselekcjonowana oraz metodycznie wykorzystana w rozwiązywaniu podjętego problemu badawczego.

Zaproponowana bibliografia jest obszerna, ale widać, że akcent został położony na jakość wykorzystanych publikacji oraz ich fundamentalne znaczenie do rozwiązywanego problemu. Znajomość teologicznych, trynitarnych, biblijnych podstaw świętości sprawiła, że Doktorant przedstawił wyniki swoich badań w kluczu wielu odniesień pastoralnych. Z uznaniem należy stwierdzić, że dysertacja stanowi logiczną, przejrzystą i zwięzłą syntezę, przez co jest cennym wkładem w krytyczną analizę funkcjonujących w Polsce zbiorów pastoralno-kaznodziejskich, służących formowaniu indywidualnej świętości chrześcijan. Zakwalifikowany do pracy źródłowy materiał badawczy został precyzyjnie zinterpretowany za pomocą metody analizy i interpretacji zastanych tekstów. To pozwoliło na dokonanie syntezy, dzięki której udało się Doktorantowi wyłonić idee przewodnie przepowiadania kaznodziejskiego i aktywności pastoralnej bpa Stefana Bareły, wpływające na pojmowanie i przeżywanie świętości przez powierzonych mu diecezjan.

Doktorant nie skupił się tylko na przytaczaniu opinii autorów, którzy afirmują wizję świętości wyinterpretowaną z nauczania bpa Bareły, ale odwołał się odważnie do komentarzy polemicznych oraz stanowiska myślicieli podważających sens życia duchowego i dążenia do świętości (zob. s. 276). Jest to przejaw zarówno dużej odwagi, a jednocześnie widocznej wrażliwości naukowej, która dąży do skonfrontowania różnych opinii, czasem radykalnie się wykluczających.

Nawigacja merytoryczna została umiejętnie zapowiedziana w dobrze napisanym wstępie oraz została zagwarantowana poprzez dobrze przygotowany spis treści, niezłe zbilansowane treściowo rozdziały i paragrafy, a także zastosowane odsyłacze. Uważam, że zostało to uczynione w sposób profesjonalny i nie wymaga dalszego komentowania.

Potwierdzam także, że praca jest oryginalna, ponieważ widać udane próby zajmowania osobistego stanowiska przez Autora w analizowanych kwestiach. Mogę potwierdzić, że kryterium „wyczerpania tematu” poprzez dotarcie do wartościowych źródeł oraz rozwiązanie problemu przy aktualnym stanie wiedzy na ten temat, zostało wystarczająco zrealizowane. Dlatego recenzowana dysertacja posiada kilka niezaprzeczalnych walorów:

- Jest odpowiedzią na apel zawarty w dokumentach Kościoła, które nakazują pilnie pochylić się nad zagadnieniem świętości w życiu współczesnych chrześcijan żyjących w laicyzującym się społeczeństwie (s. 37).
- Przynosi analizę prawdy o odkupieniu człowieka w Chrystusie, które stanowi wezwanie do świętości oraz istotnie ją warunkuje (s. 73). Autor także przekonuje, że „dzisiaj każdy może odnaleźć swoje powołanie do świętości w swoim zwyczajnym życiu, w swoich powszednich zajęciach” (s. 110).

- Odślania walory formacyjne systematycznej pracy duszpasterskiej utożsamianej z działalnością biskupa diecezjalnego, prowadzącej do spotkania ze Zmartwychwstałym Chrystusem, który odpuszcza grzechy i zachęca do osiągnięcia świętości (s. 216). Jest to bardzo cenna konstatacja w czasach, kiedy podważa się znaczenie wszelkich autorytetów w przestrzeniach pastoralnych.
- Ukazuje niezastąpioną rolę liturgii Kościoła, gdzie we wspólnocie wierzących istnieje realna szansa na zbawcze spotkanie chrześcijan ze świętym Bogiem (s. 220).
- Wskazuje, że w wychowaniu do praktykowania świętości należy uwzględnić dynamikę roku liturgicznego, ze szczególnym zaakcentowaniem okresu paschalnego (s. 276).
- Przypomina ważną prawdę pedagogiczną, że w prawidłowym formowaniu świętości istotną rolę odgrywają wzory osobowe. W obecnych realiach duszpasterskich doktryna religijna powinna być podawana nie jako suchy wykład akademicki, ale jako mądrość życiowa wyinterpretowana ze świętego życia wybitnych chrześcijan. Przywołując licznych świętych Autor dowodzi, że „coś ich w życiu zawsze wyróżniało, dlatego dzięki temu stali się drogowskazami” (s. 251). Są także dla współczesnego człowieka „arcydziełami Boga, przypominającymi Jego zewnętrzną chwałę” oraz stanowią również „przedłużenie Chrystusa na ziemi” (s. 251).

Reasumując ocenę merytoryczną stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr. lic. Andrzeja Sękwicza nie definiuje oczywistych terminów, nie wprowadza pedantycznych rozróżnień pojęciowych i rozbudowanego nazewnictwa. Raczej widać w niej dbałość o to, aby jej lektura wpłynęła na zrozumienie istoty świętości. Doktorant w swoim dziele stara się przekonać czytelników do swojego pomysłu badawczego i zyskać ich poparcie. Przedstawione w jego pracy wyniki badań mogą być pomocne w realizowaniu różnych inicjatyw duszpasterskich.

3. Ocena metodologiczna rozprawy doktorskiej

Przyjęta metodologia zawsze schematyzuje proces badania, dzieli na logiczne stadia, porządkuje całość postępowania. Służy temu, aby szczególnie początkujący badacz mógł się lepiej porozumieć najpierw z samym sobą, następnie z innymi badaczami i na końcu z odbiorcami jego wytworów. Metodologiczna maestria jest ważna szczególnie wtedy, kiedy proces badawczy dotyka sugestii płynących ze świata teorii (w tym przypadku związanych z dokumentami soborowymi) oraz świata empirii (konkretne przepowiadanie o świętości w rozumieniu jednego z hierarchów kościelnych, bpa Stefana Bareły, w ważnej historycznie polskiej

diecezji). Początkowe założenia poczynione w dysertacji wpływają na ostateczny kształt dzieła. Obecność takich założeń widzę w recenzowanej pracy.

Problem podjęty w rozprawie doktorskiej, dotyczący zagadnienia świętości chrześcijanina w nauczaniu trzeciego ordynariusza częstochowskiego bpa Stefana Bareły, jest aktualny i potrzebny w obecnych realiach edukacji religijnej, gdzie akcentuje się raczej tzw. poprawność polityczną związaną z etyką sytuacyjną a nie oparty na Bożym prawie święty styl życia. Został on właściwie sformułowany i konsekwentnie we wszystkich elementach pracy rozwiązywany. Podział na rozdziały jest logiczny i przekonujący. Dotyczy to także parcelacji poszczególnych rozdziałów na paragrafy i podparagrafy. Wprowadzenia do rozdziałów – ważne dla takiego dzieła - są poprawne, przez co nie tracą swojego znaczenia.

Przeprowadzone w pracy częściowa egzegeza biblijna oraz inne analizy są pogłębione i zwarte. Autor dokonał także podsumowań na końcu każdego rozdziału oraz w zakończeniu. Podsumowania te dotyczą głównych osiągnięć badawczych i spełniają dobrze swoją eksploracyjną rolę. Doktorant również poprawnie formułuje wnioski i postulaty, opierając się fachowo na przywołanych uprzednio naukowych przesłankach.

Metoda badań została oparta na analizie i syntezie rozumienia świętości oraz procedurze budowania teologicznego rozpoznawania tego fenomenu przez wybranego biskupa, który w swoim nauczaniu reagował na pojawiające się problemy pastoralne. W pracy widać także element analizy historycznej i porównawczej. Także wstęp i zakończenie zostały solidnie wykonane z zachowaniem istotnych elementów.

Język rozprawy zdecydowanie pomaga w porozumiewaniu się badacza z recenzentem - i jestem pewien – także z potencjalnym czytelnikiem, który na to dzieło nie będzie patrzył jako naukowy ewaluator, ale jako poszukiwacz nowych informacji o świętości. Doktorant nie zaprezentował swoich pomysłów w języku potocznym, ryzykując niezliczone nieporozumienia, ale użył fachowego języka – chociaż rzadziej dzisiaj używanego w pracach naukowych - do wyczerpującego przedstawienia swojego zamiaru badawczego. Potwierdzam zdecydowanie, że język nie tylko nie przeszkadza lekturze dzieła, ale może mieć walor formacyjny, ponieważ pozwala zagłębić się w rozumienie świętości w ujęciu bpa Stefana Bareły, w sposób pobudzający wyobraźnię i duchową wrażliwość. Na tym etapie zdobywania uprawnień naukowych jest to umiejętność, którą trzeba u Doktoranta docenić.

Przypisy w recenzowanej rozprawie wykonane w systemie przecinkowym, są poprawne i konsekwentnie stosowane w całej pracy. Nie występują w niej erudycyjne eseje z dziesiątkami odnośników. Ale również nie ma partii materiału bez logicznych oraz koniecznych referencji bibliograficznych.

Tekst recenzowanej rozprawy jest wykonany starannie od strony redakcyjnej i estetycznej. Niezręczności czy błędy pisarskie są rzadkością, chociaż nie można stwierdzić nieodwołalnie, że w niej nie występują. Dlatego z obowiązku recenzenta wskażę na pewne nieprawidłowości:

- Po kanonizacji brakuje potwierdzenia „św.” przed imieniem Jana Pawła II, Pawła VI (np. s. 43), Jana XXIII (s. 39). Nie chodzi o św. Jana Pawła II, św. Pawła VI, czy św. Jana XXIII, którzy są wspomniani jako autorzy ważnych dokumentów, co należy potwierdzić zgodnie z referencjami z „Acta Apostolicae Sedis”, ale o swobodne przywoływanie świętego papieża w pracy. Jest to tym bardziej uzasadnione, gdyż Autor stosuje z nieukrywaną predylekcją zapis z komponentem „św.” wobec innych osób należących do Kościoła katolickiego (zob. ss. 251-270).
- Akapit jest podstawowym sposobem dzielenia tekstu na rozpoznawalne wzrokiem mniejsze fragmenty w celu zwiększenia jego czytelności. Zadaniem akapitu jest wyraźne zaznaczenie nowej myśli w bieżącym wątku wypowiedzi oraz wizualne wskazanie dłuższego wywodu naukowego. W jego stosowaniu są w recenzowanej dysertacji pewne niekonsekwencje. Zdarzają się sytuacje, że akapit inicjuje tylko dwa zdania, a nawet każde zdanie zaczyna się od akapitu. To sugeruje, że brak jest płynności wywodu naukowego, który powinien być potwierdzony dłuższą, spójną narracją (por. s. 101). Inną nieuprawnioną skrajnością, chociaż sporadyczną, pozostaje fakt wprowadzenia 27 wierszy w pracy, które nie zostały sparcelowane akapitem, chociaż w przedstawionej narracji pojawiają się nowe wątki (ss. 39-40), które domagają się zaznaczenia.
- Dla przejrzystości tekstu wymagane jest także włączenie funkcji dzielenia automatycznego wyrazów, co nie zostało zrealizowane w recenzowanej dysertacji.
- Pojawiają się nieliczne literówki: przyjęcie (s. 2); świeceń (s. 121); poświęconej (s. 244); Apostoła (s. 253).
- Można także wskazać na potknięcia gramatyczne. Do najczęściej obserwowanych w pracy należą zestawienia: dlatego, ponieważ (s. 60; s. 61, s. 155); dlatego, gdyż (s. 74). Powinno być: dlatego, że, lub dlatego, iż.
- W pracy występuje tzw. personalizacja rzeczy: „Przez odnowę rozumie umiejętność dokonywania wyborów spośród wielu propozycji, jakie **niesie świat** (s. 98 - Świat niczego nie niesie); „Z powyższego wynika, że **wiara wymaga** od chrześcijanina nieustannej odnowy” (s. 149 – wiara nie wymaga, ponieważ nie jest osobą); „Zdaniem Autora, **pokuta wymaga** pracy nad sobą” (s. 228 – pokuta nie może wymagać); „Sobór Watykański II w

swoich dokumentach **porusza wagę** tej sfery życia kapłana, który przez jej realizację dochodzi do świętości” (s. 117 – Sobór Watykański II nie porusza, co najwyżej w dokumentach została poruszona sfera). Takich niekonsekwencji można znaleźć więcej w pracy.

- Podczas lektury korpusu pracy można spotkać niezrozumiałe sformułowania: „Jezus umierając na krzyżu ukazuje również, **jak zostać zwycięzcą swoich własnych słów**” (s. 68); „Maryja przewodniczy całemu Ludowi Bożemu w jego pielgrzymowaniu po ziemi. Ukazuje również **ich pielgrzymujący charakter po polskiej ziemi za pośrednictwem Jej Jasnogórskiego Wizerunku** (s. 147).

Poczynione tutaj uwagi nie ujmują wartości recenzowanej dysertacji, gdyż jej strategia metodologiczna jest przejrzysta i łatwa do zdiagnozowania. Wskazane niedociągnięcia powinny być jednak uwzględnione przed opublikowaniem jej drukiem. Ponieważ recenzowana praca doktorska posiada wymagane referencje naukowe na wysokim poziomie, dlatego zgłaszam postulat jej opublikowania.

4. Kwestie do wyjaśnienia i dyskusji

Twórczy profil dysertacji polega na tym, że wskazuje na nowe inspiracje i otwiera pole do dyskusji. W takim celu stawiam następujące pytania:

1. Charakteryzując współczesną kulturę, zupełnie niewrażliwą na wartość świętości, Gustaw Herling-Grudziński artystycznie personalizując współczesność napisał o „cyрку cywilizacji, która utraciła wiarę w siebie i sprzedała się za małość” (G. Herling-Grudziński, *Godzina cieni: Eseje*, Znak, Kraków 1991, s. 111). Jakie zjawiska świadczą o odchodzeniu od wielkich i wzniosłych ideałów związanych z kultem świętych i próbach zastępowania ich przeciętnością i kiczem?
2. Czym różnią się celebryci od świętych, że są współcześnie tak mocno poszukiwani i bezwarunkowo naśladowani?

5. Wniosek końcowy

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr. lic. Andrzeja Sękiewicza stanowi opracowanie ważnego problemu dla posługi Kościoła, jakim jest rozwijanie rozumienia i praktykowania świętości poprzez aktywność kaznodziejską i pastoralną wybranego biskupa. Została przygotowana rozważnie, według nadrzędnego planu. W jej strukturze nie ma elementów, które są przypadkowo wprowadzone lub też naukowo zbędne. Praca posiada walor

poznawczy i znaczną oryginalność. Charakteryzuje się poprawnością metodologiczną oraz dobrą stroną formalno-językową.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr. lic. Andrzeja Sękiewicza pt. „Świętość chrześcijanina w nauczaniu Księdza Biskupa Stefana Bareły”, spełnia wymogi stawiane opracowaniom doktorskim. Dlatego stawiam wniosek do Rady Wydziału Teologicznego Sekcja w Tarnowie Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie o kontynuowanie dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Lublin, 5.09 2022

Ks. prof. dr hab. Marian Zając